

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administracinis departamentas
2017 07 10*

KETVIRTASIS SKYRIUS

BYLA YUSIV PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 55894/13)

SPRENDIMAS

STRASBŪR AS

2016 m. spalio 4 d.

GALUTINIS

2017 m. sausio 4 d.

Šis sprendimas tapo galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Yusiv prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Ketvirtasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Andrés Sajó,
teisėjų Vincent A. De Gaetano,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Krzysztof Wojtyczek,
Egidijaus Kūrio,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer,
Marko Bošnjak

ir *skyriaus kanclerės* Marialena Tsirli,
po svarstymo uždarame posėdyje 2016 m. rugsėjo 13 d.
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Ukrainos pilietis Maryan Yusiv (toliau – pareiškėjas), 2013 m. rugpjūčio 26 d. Teismui pateikęs peticiją (Nr. 55894/13) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjui atstovavo Kaune praktikuojanti advokatė D. Višinskienė. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė K. Bubnytė.

3. Pareiškėjas visų pirma skundėsi, kad jį sulaikant 2011 m. spalio 22 d. su juo policijos pareigūnai netinkamai elgėsi ir kad valdžios institucijos neatliko veiksmingo ir objektyvaus tyrimo, tuo pažeisdamos Konvencijos 3 straipsnį.

4. 2014 m. rugsėjo 17 d. skundai dėl Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo buvo perduoti Vyriausybei, o likusi ieškinio dalis buvo pripažinta nepriimtina pagal Teismo reglamento 54 taisyklės 3 dalį.

5. Nors Ukrainos Vyriausybė buvo informuota apie teisę įstoti į bylą (Konvencijos 36 straipsnio 1 dalis ir Teismo reglamento 44 taisyklė), ji nepareiškė pageidavimo šia teise pasinaudoti.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

6. Pareiškėjas gimė 1995 m. ir gyvena Kaune. Jis yra Ukrainos pilietis ir gyvena Lietuvoje nuo 2006 m.

A. Pareiškėjo sulaikymas 2011 m. spalio 22 d.

7. 2011 m. spalio 22 d. vakarą Kauno m. Panemunės policijos komisariatui telefonu pranešta, kad gatvėje netoli autobusų stoties keli jaunuoliai apiplėšė vyrą. Į įvykio vietą įtariamiesiems surasti buvo išsiųsti keli policijos automobiliai.

8. Tą patį vakarą, prieš pat vidurnaktį, pareiškėjas ėjo susitikti su netoliese gyvenančia savo mergina. Tuo metu jam buvo 16 metų. Prie jo sustojo policijos automobilis, kuriame buvo trys pareigūnai: A. R., Ž. S. ir R. A. Jie paprašė pareiškėjo sustoti ir ištraukti rankas iš kišenių. Pareigūnams lipant iš automobilio, pareiškėjas pasileido nuo jų bėgti. Pareigūnai informavo kitus netoliese buvusius patrulius, jog gaudo jaunuolį, kuris atitiko vieno iš tariamų plėšikų apibūdinimą.

9. Pareiškėją policijos pareigūnai pagavo prie autobusų stotelės, netoli geležinkelio stoties. Sulaikant jaunuolį dalyvavo trys policijos ekipažai:

- a) pirmasis policijos ekipažas, kurį sudarė pareigūnai O. K., R. V. ir V. F.;
- b) antrasis policijos ekipažas, kurį sudarė pareigūnai A. R., Ž. S. ir R. A.;
- c) operatyvinio skyriaus pareigūnai – vairuotojas T. S. ir tyrėjas L. L.

10. Pareiškėją sulaikė T. S. ir vėliau perdavė jį A. R., Ž. S. ir R. A. Uždėjęs antrankius, jis buvo pasodintas į policijos automobilį ir nuvežtas į Panemunės policijos komisariatą, kur jam buvo surašytas administracinio pažeidimo protokolas už teisėtų policijos pareigūnų reikalavimų nevykdymą (žr. šio sprendimo 16 punktą).

11. Pareigūnai paskambino pareiškėjo motinai R. ir sutarė, kad ji pasiims pareiškėją nuo geležinkelio stoties. Tą pačią naktį apie 1.00 val. pareigūnai A. R., Ž. S. ir R. A. atvežė pareiškėją į stotį ir perdavė jį motinai.

12. Vėliau pareiškėjas ir jo motina pateikė pareiškėjo sulaikymo aplinkybių aprašymą, kuris skyrėsi nuo policijos pareigūnų pateikto aprašymo.

13. Iškart po sulaikymo, A. R., Ž. S. ir R. A. pateikė savo viršininkui identiška surašytus tarnybinius pranešimus.

„Spalio 22 d. <...> apie 23.45 val. <...> pastebėjome įtartina vaikiną, kuris pagal požymius atitiko jaunuolio, neseniai bėgusio nuo policijos pareigūnų, apibūdinimą. Užkalbinus jaunuolį, šis sustojo; mums lipant iš automobilio bendrauti su juo toliau, vaikinai staiga pradėjo bėgti. Į reikalavimą sustoti – nereagavo <...>. Netrukus jis buvo pastebėtas <...> netoli geležinkelio stoties <...> ir buvo sulaikytas. Tada jis pradėjo spardyti, krito ant žemės, nesileido sulaikomas, todėl perspėjome, kad bus panaudota fizinė prievarta. Jaunuolis į tai nekreipė jokio dėmesio, toliau aktyviai priešinosi, spardėsi, todėl sulaikant buvome priversti panaudoti fizinę prievartą ir spec. priemones – teleskopinę lazda ir antrankius. Vaikinas buvo pristatytas į Panemunės PK <...>“.

14. 2011 m. spalio 24 ir 26 d. pareiškėjo motina R. pateikė Kauno apskrities vyriausiajam policijos komisariatui ir Kauno miesto prokuratūrai skundą, kad jos nepilnametis sūnus per sulaikymą buvo policijos pareigūnų sumuštas. Ji tvirtino, kad policijos automobilyje vienas pareigūnas

pareiškėjui daug kartų sudavė teleskopine lazda, dėl to jo kūnas buvo nusėtas kraujosruvomis ir jam buvo sunku vaikščioti.

15. 2011 m. spalio 24 d. pareiškėją apžiūrėjo teismo medicinos ekspertas. 2011 m. lapkričio mėn. surašytame teismo ekspertizės akte konstatuota, kad ant pareiškėjo abiejų pečių, žastų, krūtinės, abiejų šlaunų ir blauzdų bei kairiojo kelio yra sumušimų. Akte nustatyta, kad sumušimai atsirado dėl aštuoniolikos ar daugiau trauminių poveikių kietu buku cilindrinės formos daiktu. Akte taip pat nustatyta plėštinė žaizda kairiajame pareiškėjo nykštyje, padaryta kietu buku daiktu, taip pat kairiojo riešo odos nubrozdinimas, kuris galėjo atsirasti dėl surakinimo antrankiais. Akte padaryta išvada, kad sužalojimai prilygo nežymiam sveikatos sutrikdymui ir kad jie galėjo atsirasti pareiškėjo nurodytu laiku ir aplinkybėmis (šio sprendimo 14 ir 25 punktai).

B. Už pasipriešinimą policijai pareiškėjui iškelta byla

16. 2011 m. spalio 23 d. Panemunės policijos komisariatare pareiškėjui surašytas administracinio pažeidimo protokolas. Jis apkaltintas įžeidęs policijos pareigūnus keiksmažodžiais, nepaklusęs jų teisėtiems reikalavimams ir taip pažeidęs Administracinių pažeidimų kodekso 187 straipsnio 2 dalį.

17. 2012 m. balandžio 27 d. Kauno apylinkės teisme vyko žodinis bylos nagrinėjimas. Visi trys policijos pareigūnai A. R., Ž. S. ir R. A. teigė, kad pareiškėjas nuo jų bėgo ir nepakluso reikalavimui sustoti. Jie taip pat nurodė, kad sulaikomas prie geležinkelio stoties pareiškėjas aktyviai priešinosi, spardėsi, rėkė ir krito ant žemės, todėl pareigūnai buvo priversti panaudoti teleskopinę lazda ir antrankius.

18. Per posėdį pareiškėjas pripažino, kad nuo pareigūnų bėgo, nes bijojo, kad jie jį muš. Tačiau jis neigė, kad priešinosi sulaikymui prie geležinkelio stoties. Pareiškėjo advokatė taip pat nurodė, kad per medicininę apžiūrą nustatyta ne mažiau kaip 18 smūgių kietu buku daiktu į pareiškėjo kūną (žr. šio sprendimo 15 punktą), ir tvirtino, kad policijos pareigūnai meluoja, siekdami nuslėpti tai, kad jie pareiškėją sumušė.

19. 2012 m. gegužės 4 d. Kauno apylinkės teismas pareiškėją pripažino kaltu ir skyrė jam 150 LTL (apie 43 EUR) baudą. Teismas nematė pagrindo abejoti policijos pareigūnų patikimumu ir objektyvumu ir konstatavo, kad nuoseklūs pareigūnų parodymai įrodo, jog pareiškėjas aktyviai jiems priešinosi.

20. 2012 m. liepos 11 d. Kauno apygardos teismas žemesnės instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

C. Pirminis tyrimas ir ikiteisminis tyrimas dėl pažeidėjo pateiktų kaltinimų netinkamu elgesiu

21. 2011 m. spalio 24 d. Panemunės policijos komisariato viršininkas komisariato pareigūnams nurodė atlikti pirminį tyrimą dėl pareiškėjo kaltinimų, kad sulaikymo metu policijos pareigūnai su juo elgėsi netinkamai.

22. Tyrimą atliko Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Nusikaltimų tyrimų valdybos Nusikalstamų veikų valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams skyriaus tyrėja. Kaip nurodė Vyriausybė, minėtas skyrius specialiai įsteigtas policijos pareigūnų tariamai padarytai nusikalstamai veiklai tirti.

23. 2011 m. lapkričio 5 d. A. R. buvo apklaustas kaip liudytojas. Rašytinis apklausos protokolas beveik visiškai atitiko jo pirminį tarnybinį pranešimą (žr. šio sprendimo 13 punktą). Papildomai nurodyta:

„Apie tai, kad [pareiškėjas] yra nepilnametis sužinojome tik policijos komisariate <...> Jei būtume žinoję, kad jis nepilnametis, nebūtume panaudoję fizinės prievartos ir spec. priemonių <...> Sulaikant [pareiškėją], jo ranka buvo kruvina. Kokiomis aplinkybėmis jis ją sužalojo, pasakyti negaliu, nes nežinau. Jis dėl nieko nesiskundė, todėl į jokią med. įstaigą jo nevežėme <...> [Pareiškėją] perdavėme jo motinai <...> Motina sūnų barė, netgi mums padėkojo, kad sūnų jai pristatėme į sutartą vietą. Pati mums skundėsi, kad su sūnumi nesusitvarko, jis jos neklauso, nelanko mokyklos.“

Tą pačią dieną pareigūnas Ž. S. buvo apklaustas kaip liudytojas, ir jo apklausos protokolas beveik visiškai sutapo su A. R. parodymų protokolu.

24. 2011 m. lapkričio 8 d. tyrėja apžiūrėjo pareiškėjo per sulaikymą vilkėtą striukę ir apatinėje jos dalyje aptiko dėmių, panašių į seno kraujo žymes.

25. 2011 m. lapkričio 15 d. A. R. buvo apklaustas kaip liudytojas:

2011 m. spalio 22 d. apie 24 val. ėjau <...>, pamačiau policijos pareigūnų tarnybinį automobilį <...> Automobilis sustojo, tada vienas pareigūnų pasakė „ištrauk rankas iš kišenės“. Aš ištraukiau rankas iš kišenių ir tada pareigūnas išlipo iš tarnybinio automobilio ir ėjo link manęs, tada aš pradėjau nuo jo bėgti, pareigūnų automobilis vijosi mane <...> Bėgdamas nuo jų aš atsidiūriau prie geležinkelio stoties esančios stotelės, kur buvau sulaikytas policijos pareigūnų. Iš automobilio išlipo du uniformuoti policijos pareigūnai, vienas pareigūnų – vairuotojas manęs paklausė, „kodėl aš toks uždusęs“. Aš atsakiau, kad vėluoju į troleibusą. Vienas pareigūnų – vairuotojas per radijo ryšio stotelę pranešė: „vieną turim – ateikit“. Atėjo du uniformuoti pareigūnai, vienas jų trumpai kirptais plaukais (plikas). Netrukus privažiavo dar vienas policijos automobilis, kuriuo atvyko du uniformuoti pareigūnai. Vieną pareigūnų aš žinau, A. R., tai mano klasiokės tėvas. Atėję (pėsčiomis) pareigūnai priėjo prie manęs ir vienas pareigūnų (plikas) man pasakė, kad dabar aš gausiu, kad bėgau nuo jų ir kartu su A. R. vadino mane necenzūriniais žodžiais <...> Po to A. R. uždėjo man antrankius už nugaros ir įsodino į tarnybinį pareigūnų automobilį, galinę dalį, ir liepė man automobilyje sėdėti. Netrukus į tarnybinį automobilį įlipo pareigūnas (plikas) ir atsisėdo priešais mane. Jis išsitraukė teleskopinę lazda ir pradėjo mane mušti į įvairias kūno vietas. Man šis pareigūnas sudavė apie 15 smūgių į kojų sritis, apie 17 smūgių į rankų sritis, vieną kartą lazda sudavė į nugaros sritį, koja spyrė vieną smūgį į pilvo sritį, kumščiu sudavė vieną smūgį į veido sritį. Automobilyje buvau paguldytas ant grindų ir tas vienas pareigūnas (plikas) liepė man melstis. Aš meldžiausi, o pareigūnai iš manęs

juokėsi. Dar pamenu, kad vežant mane į komisariatą vienas pareigūnų man pasakė, kad aš „[turėsiu prisiimti] svetimą vagystę“. Aš į tai neatsakiau, patylėjau. Automobilyje buvo trys pareigūnai, vienas jų A. R., antrasis pareigūnas plikas, kuris sėdėjo šalia manęs, o trečiasis pareigūnas apie 172 cm ūgio, stambaus kūno sudėjimo, tamsiais trumpai kirptais plaukais <...>

Komisariate A. R. nusivedė mane į kitą patalpą, kur man jis pasakė, kad jei aš neapgingiu jo dukros, tai kitą kartą dar labiau gausiu. Aš jam pasakiau, kad apgingiu jo dukrą, kad jos nemuštų. Aš pasakiau mamoms telefoną ir pareigūnai paskambino mano mamai ir aš buvau perduotas mamai <...> Plikas pareigūnas atidavė mane mamai ir pasakė „nežinau, kaip jūs į tai reaguosite, bet pareigūnai jį truputį pamokino nebėgti kitą kartą nuo jų.“

26. 2011 m. lapkričio 22 d. tyrėjas išnagrino 22 pareiškėjo kūno nuotraukas, kurias 2011 m. spalio 23, 25 ir 29 d. buvo padariusi jo motina. Tyrėjas pažymėjo, jog pareiškėjo kaktos, rankų, kojų srityse, viršutinėje krūtinės dalyje ir kairėje nugaros pusėje buvo matomi sužalojimai. Kai kuriose nuotraukose buvo matomos kraujo žymės ant bato.

27. 2011 m. lapkričio 23 d. A. R. buvo dar kartą apklaustas. Rašytinis jo apklausos protokolas beveik visiškai atitiko jo ankstesnius parodymus (žr. šio sprendimo 13 ir 23 punktus). Papildomai nurodyta:

„<...> „<...> I [pareiškėjo] sulaikymo vietą atvykau ir aš <...> Jis priešinosi aktyviais veiksmais – spardėsi, krito ant žemės. Paprašytas nurimti ir sėstis į tarnybinį automobilį, jis ir toliau nevykdė teisėtų policijos pareigūnų nurodymų, priešinosi sulaikomas, pradėjo kandžiotis, todėl buvo įspėtas, kad jo atžvilgiu bus panaudota fizinė prievarta. Jaunuolis į tai nekreipė dėmesio, toliau aktyviais veiksmais priešinosi, spardėsi, todėl sulaikant buvome priversti panaudoti fizinę prievartą – kovinių imtynių veiksmus ir spec. priemones – teleskopinę lazda, antrankius už nugaros. Ž. S. ir R. A. jaunuolį [sulaikė], o aš buvau išsitraukęs antrankius ir pasirošęs juos uždėti. Kiek pamenu, spec. priemonę (teleskopinę lazda) panaudojo Ž. S. siekiant sulaikyti [pareiškėją] <...> [Pareiškėjas] elgėsi agresyviai, nenusipėjusiai. Jis buvo pasodintas į automobilio galinę dalį <...> Ž. S. vairavo tarnybinį automobilį, keleivio priekinėje dalyje sėdėjau aš, o R. A. sėdėjo galinėje automobilio dalyje šalia [pareiškėjo]. Sulaikytojo buvo paklausta, kodėl jis bėgo nuo policijos, jis atsakė, kad išsigando. Jo buvo klausiama, kodėl jis išsigando policijos, jei jis nieko nusikalstamo nepadarė, į tai jaunuolis tylėjo ir nieko neatsakė. Automobilyje [pareiškėjas] elgėsi ramiai, spec. priemonės ar fizinė prievarta tarnybiniame automobilyje jo atžvilgiu naudota nebuvo. Mes pastebėjome, kad jo rankos pirštas buvo sužalotas (kraujavo), tačiau jis atsisakė būti apžiūrimas medikų. Jis sakė, kad pirštą susižalojo ar tai į tvorą, ar tai į krūmus, bėgdamas nuo pareigūnų. Jaunuolio drabužiai buvo purvini, striukė suplyšusi. [Pareiškėjas] drabužius išsipurvino bei susiplėšė bėgdamas nuo pareigūnų <...>

Komisariate, kai buvo nustatyta [pareiškėjo] asmenybė, aš supratau, kad jis yra mano dukros klasiokas, <...> tada aš jam pasakiau, kad „neduok Dieve, kas nors atsitiks mano dukrai“ ir dar pasakiau, kad „aš dukrą ginsiu“. Dabar šių žodžių pažodžiui nepakartosiu, bet savo žodžiais aš daviau suprasti, kad jis neskriaustų mano dukros. Kiek man žinoma, šis jaunuolis linkęs į tokius dalykus. Komisariate nei aš, nei kiti pareigūnai [pareiškėjui] smūgių nesudavėme <...> Jo atžvilgiu jokių necenzūrinių, nepadorių žodžių nevarčiau, iš jo nesityčiojau. Kiti pareigūnai taip pat nemačiau, kad [pareiškėjo] atžvilgiu būtų piktnaudžiauę tarnybine padėtimi.“

28. Kitą dieną R. A. buvo apklaustas kaip liudytojas; rašytinis jo apklausos protokolas beveik visiškai atitiko A. R. apklausos protokolą (žr. šio sprendimo 27 punktą). Tačiau jis nurodė, kad A. R. su pareiškėju jokių asmeninių reikalų neaptarinėjo ir jam neatrodė, kad A. R. ir pareiškėjas būtų vienas kitą pažinoję.

29. 2011 m. lapkričio 24 d. pareigūnas O. K. buvo apklaustas kaip liudytojas. Jis patvirtino, kad 2011 m. spalio 22 d. naktį jis patruliavo su pareigūnais R. V. ir V. F. Be to, jis nurodė:

„<...> Atvykus į minėtą vietą, mačiau sulaikytą jaunuolį, kuris aktyviais veiksmais priešinosi sulaikomas, pats specialiai krisdavo ant žemės, kojomis smūgiavo jį sulaikantiems pareigūnams, todėl pareigūnai jį įspėjo, kad jei nenurims, jos atžvilgiu bus panaudota fizinė prievarta ir spec. priemonės. Jaunuolis ir toliau elgėsi agresyviai, aktyviais veiksmais priešinosi sulaikomas, todėl pareigūnai jo atžvilgiu panaudojo fizinę jėgą, tada jaunuoliui buvo uždėti antrankiai ir jis buvo įsodintas į tarnybinių automobilių <...>“

30. 2011 m. lapkričio 28 d. tyrėja Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Nusikaltimų tyrimo valdybos viršininkui pateikė pranešimą, siūlydama nepradėti ikiteisminio tyrimo. Tyrėja padarė išvadą, kad policijos pareigūnų jėgos panaudojimas buvo būtinas ir proporcingas atsakas į aršų pareiškėjo pasipriešinimą ir agresyvų elgesį.

Tą pačią dieną Nusikaltimų tyrimo valdybos viršininkas pritarė tyrėjos išvadai ir nusprendė ikiteisminio tyrimo nepradėti.

31. Pareiškėjo motina šį sprendimą apskundė ir pareikalavo, kad ikiteisminis tyrimas būtų pradėtas ir kad jį atliktų ne policija, o kita institucija. 2011 m. gruodžio 19 d. Kauno miesto apylinkės prokuroras skundą iš dalies patenkino. Prokuroras pradėjo ikiteisminį tyrimą, pažymėjęs, kad per pareiškėjo medicininę apžiūrą nustatyta daug sužalojimų, todėl būtina įvertinti, ar panaudoję jėgą pareigūnai neperžengė įstatymu nustatytų ribų (žr. skyrių „Bylai svarbi vidaus teisė“). Tačiau prokuroras atsisakė pavesti ikiteisminį tyrimą atlikti kitai institucijai, nes nematė pagrindo abejoti policijos tyrėjos nešališkumu.

32. 2012 m. vasario 2 d. pareigūnas T. S. buvo apklaustas kaip liudytojas. Jis patvirtino, kad 2011 m. spalio 22 d. patruliavo su pareigūnu L. L. ir kad gavę pranešimą apie jaunuolį, bėgantį nuo policijos pareigūnų geležinkelio stoties kryptimi, jie nuvyko ten tarnybiniu automobiliu. T. S. taip pat nurodė:

„Tarnybiniu automobiliu privažiavau prie minėto jaunuolio, paprašiau jo prieiti, jaunuolis priėjo prie manęs. \ Jaunuolis intensyviai kvėpavo, mačiau, kad viena jo rankos plaštaka kraujavo <...> Netrukus į minėtą vietą atėjo gal trys pareigūnai ir privažiavo vienas ar du policijos ekipažai tarnybiniais automobiliais <...> Siekiant, kad jaunuolis nepaspruktų iš minėtos vietos, aš jaunuolį ranka prilaikiau už jo vienos rankovės. Jaunuolis, pamatęs atvykstančius pareigūnus, pradėjo aktyviau muistytis, taip bandydamas ištrūkti <...> Jaunuolį perdavus atvykusiems pareigūnams, mačiau, kaip jaunuolis vedamas aktyviais veiksmais (kojomis, rankomis muistydamasis) priešinosi sulaikomas, visa jėga krito ant žemės, taip apsunkindamas pareigūnams jo sulaikymą. Pareigūnai, panaudodami jėgą, jaunuolį vedė tarnybinio automobilio link <...> Aš nemačiau, kad pareigūnai [sulaikomam jaunuoliui] būtų sudavę smūgius, taip pat

nemačiau, ar pareigūnai minėto jaunuolio atžvilgiu naudojo kokias nors spec. priemones (antrankius, teleskopinę lazda). Kiek pamenu, jaunuolį vedė gal du pareigūnai, tiksliai nepamenu, nes į įvykio vietą atvyko gal kokie šeši pareigūnai. Netrukus mes kartu su L. L. išvykome ir daugiau nieko nemačiau.“

L. L. buvo apklaustas 2012 m. rugsėjo 25 d. ir pateikė iš esmės tokius pat parodymus kaip ir T. S.

33. 2012 m. liepos 10 d. pareiškėjo motina kreipėsi į Kauno miesto apylinkės prokurorą su prašymu tyrimą perduoti prokuratūrai, nes Kauno policijos pareigūnai negalėjo būti laikomi nešališkais. Be to, ji paprašė atlikti keletą tyrimo veiksmų, kaip antai apklausti ją ir pareiškėją, taip pat nustatyti pareigūnų, kurie tariamai netinkamai elgėsi su pareiškėju, tapatybes.

Kitą dieną Kauno miesto apylinkės prokuroras atmetė prašymą perduoti tyrimą prokuratūrai, nes nematė pagrindo abejoti policijos tyrėjos nešališkumu. Vis dėlto prokuroras tyrėjai nurodė atlikti pareiškėjo motinos prašomus veiksmus.

Kiek žinoma, pareiškėjo motina šio sprendimo neapskundė.

34. 2012 m. liepos 30 d. pareigūnas T. S. buvo apklaustas kaip liudytojas. Jis patvirtino, kad 2011 m. spalio 22 d. naktį jis patruliavo su pareigūnais O. K. ir V. F. Jis nurodė, kad tuo metu, kai jie atvyko į stotį, pareiškėjas jau buvo įsodintas į policijos automobilį. R. V. teigė, jog nematė, kaip pareiškėjas buvo įsodintas į automobilį, taip pat nematė, kad pareigūnai būtų panaudoję prieš jį jėgą ar specialiąsias priemones.

2012 m. liepos 31 d. pareigūnas V. F. buvo apklaustas kaip liudytojas; rašytinis jo apklausos protokolas beveik visiškai atitiko R. V. apklausos protokolą.

35. 2012 m. rugpjūčio 3 d. pareiškėjo motina buvo apklausta kaip liudytoja. Ji teigė, kad 2011 m. spalio 23 d. apie 1.00 val. policijos pareigūnai atvežė jai pareiškėją prie geležinkelio stoties. Ji nurodė:

„Kai [pareiškėjas] [išlipo] iš tarnybinio automobilio, jis šlubavo viena koja <...> Tuo metu pareigūnai man paaiškino, kad jį pagavo <...> ir kad jis buvo panašus į vagį. Kai arčiau manęs priėjo sūnus, aš pradėjau jį barti, tuo metu pareigūnas Ž. S. pasakė „jūs jo dabar nebarkite, mes jį jau gerai pamokėme, kaip bėgti nuo policininkų“ <...> A. R. manęs paklausė „ar yra tėvas, ar aš viena jį auklėju?“ ir tada man pasakė „va todėl tokie ir užauga“. Mes išvažiavome su sūnumi. Apie 3 val. nakties (mums valgant troleibuse) sūnus nusirengė ir aš pamačiau, kad jo kūnas nusėtas mėlynėmis <...> Sūnus man papasakojo, kaip vienas pareigūnų (plikas) jį sumušė. Kaip dabar man žinoma, tai buvo Ž. S.“

36. Tą pačią dieną pareiškėjui suteiktas nukentėjusiojo statusas ir jis apklaustas papildomai. Pareiškėjas nurodė, kad iš pradžių jis nuo policijos pareigūnų bėgo, nes buvo tamsu ir jis išsigando, kad jie jį sumuš. Tačiau atbėgęs į geležinkelio stotį, jis jau nebebijojo, nes ta vieta buvo gerai apšviesta ir aplink buvo žmonių. Pareiškėjas pridūrė:

„Vienas iš pareigūnų atėjęs – plikas, kaip man šiuo metu jau žinoma – Ž. S., necenzūriškai pasakė rusų kalba, iš ko aš supratau, kad mane muš dėl to, kad aš bėgau. Pareigūnas A. R., kuris yra mano klasiokės tėtis, man už nugaros uždėjo antrankius ir

pasodino į tarnybinį policijos automobilį, galinę jo dalį. Uždarė duris. Iš kitos pusės automobilio atėjo Ž. S., atidarė duris, įsėdo į automobilį šalia manęs, išsitraukė teleskopinę lazda ir pradėjo mane mušti į įvairias kūno vietas, išskyrus galvos sritį. Jis sudavė man ne mažiau kaip 50 smūgių. Automobilyje tuo metu daugiau nieko nebuvo (iš pareigūnų). Tada Ž. S. išlipo iš automobilio, pakalbėjo su pareigūnais, po to vėl sėdo į tarnybinio automobilio vairuotojo vietą. Į automobilį taip pat įsėdo A. R., kuris sėdo šalia vairuotojo, o R. A. atsisėdo šalia manęs <...>

Komisariate A. R. priėjo prie manęs ir man pasakė, kad „dabar gausi nuo manęs“. Aš paklausiu „dėl ko, aš prie Jūsų dukters nelendu, su ja net nekalbu“. A. R. nuvedė mane už sienos, prie kairiojo pilvo šono pridėjo elektroimpulsinį prietaisą sakydamas, kad jis jį panaudos, jei aš neginsiu jo dukros ir kitą kartą, jei jis mane pagaus, sumuš dar labiau. Aš sutikau ginti jo dukrą <...>

Papildau, kad bėgdamas nuo pareigūnų aš susižeidžiau kairės rankos nykštį, dėl to susitepiau krauju striukę toje vietoje, kur buvo surakintos antrankiais rankos. Pareigūnai man nesuteikė jokios pirmosios medicininės pagalbos. Visus smūgius [man] sudavė vienas pareigūnas, tai Ž. S. Mušamas buvau tik tarnybiniame automobilyje, komisariate manęs nemušė <...> Man padaryta fizinė žala dėl smūgių sudavimo.“

Pareiškėjas neigė, kad priešinosi policijos pareigūnams ar juos plūdo. Be to, jis nurodė, jog nukrito bėgdamas link geležinkelio stoties, o ne sulaikomas.

37. 2012 m. rugsėjo mėn. teismo medicinos specialistas atliko papildomą pareiškėjo medicininės bylos tyrimą. Specialisto išvadoje patvirtinta ankstesnio medicininio tyrimo išvada (žr. šio sprendimo 15 punktą). Joje taip pat konstatuota, kad pareiškėjo sužalojimų visuma nebūdinga griuvimui, mušimui kumščiais ar spardymui, labiausiai tikėtina, kad padaryti jie buvo kietu buku cilindrinės formos daiktu.

38. 2012 m. spalio 5 d. buvo surengtos individualios pareiškėjo akistatos su pareigūnais A. R., Ž. S. ir R. A. Visi trys pareigūnai pakartojo ankstesnius savo parodymus (žr. šio sprendimo 13, 23, 27 ir 28 punktus), o pareiškėjas juos neigė. A. R. patvirtino, kad pareiškėją surakino antrankiais. Pareigūnų teigimu, nė vienas iš jų nesikeikė ir negrasino pareiškėjui. Tačiau pareiškėjas tvirtino, kad pareigūnams nesipriešino ir kad jis nebuvo perspėtas apie galimą specialiųjų priemonių panaudojimą. Jis taip pat neigė, kad per sulaikymą prie geležinkelio stoties parkrito ant žemės.

39. Tą pačią dieną buvo surengta pareiškėjo ir O. K. akistata. Pareigūnas nurodė, kad jam atvykus į geležinkelio stotį pareiškėjas jau buvo surakintas antrankiais ir muistėsi, bet aktyviai nesipriešino. Jis negalėjo prisiminti, kurie pareigūnai įsodino pareiškėją į tarnybinį automobilį.

Per 2012 m. spalio 8 d. atliktą apklausą O. K. paneigė savo per pirmąją apklausą duotus parodymus, kad matė, jog pareiškėjas aktyviai priešinosi pareigūnams (žr. šio sprendimo 29 punktą). O. K. nurodė tada suklydęs, ir kad teisingais laikytini tie parodymai, kuriuos jis davė per akistatą.

40. 2012 m. gruodžio 12 d. Kauno miesto apylinkės prokuroras ikiteisminį tyrimą nutraukė. Prokuroras konstatavo, kad prieš pareiškėją panaudota tik tiek fizinės jėgos, kiek buvo būtina jam sulaikyti ir kad pareiškėjo kaltinimai, kad jis buvo sumuštas tarnybiniame automobilyje su

teleskopine lazda, nepasitvirtino. Kauno miesto apylinkės prokuroras taip pat manė, kad pareigūnai A. R., Ž. S. ir R. A. sulaikymo metu negalėjo žinoti, kad pareiškėjas buvo nepilnametis. Prokuroras padarė išvadą, jog vien tai, kad pareiškėjas buvo sužeistas, nepakanka konstatuoti, kad policijos pareigūnų veiksmai buvo neteisėti.

41. 2013 m. kovo 18 d. Kauno apylinkės teismas prokuroro sprendimą paliko nepakeistą. Teismas konstatavo, kad nebuvo jokių objektyvių ir nenuginčijamų įrodymų, kad policijos pareigūnai viršijo savo įgaliojimus. Teismas taip pat rėmėsi ankstesniais teismo sprendimais, kuriais pareiškėjas pripažintas kaltu dėl administracinio pažeidimo (žr. šio sprendimo 19–20 punktus), ir konstatavo, kad pareiškėjui priešinantis pareigūnai turėjo teisę panaudoti fizinę jėgą. Teismas taip pat konstatavo, kad ikiteisminis tyrimas buvo atliktas išsamiai ir visapusiškai.

2013 m. balandžio 11 d. Kauno apygardos teismas minėtą sprendimą paliko nepakeistą.

42. Vėliau pareiškėjo motina prašė tyrimą atnaujinti, bet jos prašymas buvo atmestas remiantis tuo, kad nebuvo jokių naujų reikšmingų aplinkybių.

II. BYLAI SVARBI VIDAUS TEISĖ

A. Dėl policijos pareigūnų jėgos panaudojimo

43. Susijusios Policijos veiklos įstatymo nuostatos:

23 straipsnis. Prievartos rūšys ir jos panaudojimo sąlygos

„1. Policijos pareigūnas turi teisę panaudoti prievartą, kai būtina užkirsti kelią teisės pažeidimams, sulaikyti juos padariusius asmenis ir kitais atvejais, saugant bei ginant asmens, visuomenės, valstybės teisėtus interesus. Prievarta, galinti sukelti kūno sužalojimų ar mirtį, gali būti naudojama tik tiek, kiek to reikia tarnybinei pareigai įvykdyti, ir tik po to, kai visos įmanomos įtikinimo ar kitos priemonės nebuvo veiksmingos. Prievartos rūšį ir jos panaudojimo ribas pasirenka policijos pareigūnas, atsižvelgdamas į konkrečią situaciją, teisės pažeidimo pobūdį bei individualias pažeidėjo savybes. Naudodami prievartą, policijos pareigūnai privalo stengtis išvengti sunkių pasekmių.

2. Policijos pareigūnas įstatymų numatytais atvejais ir tvarka gali panaudoti psichinę ar fizinę prievartą, šaunamąjį ginklą bei sprogstamąsias medžiagas.

3. Psichinė prievarta šiame įstatyme suprantama kaip įspėjimas apie ketinimą panaudoti fizinę prievartą, šaunamąjį ginklą ar sprogstamąsias medžiagas. Psichinei prievartai prilyginamas šaunamojo ginklo demonstravimas bei įspėjamieji šūviai, tačiau šias psichinės prievartos priemones galima naudoti tik [šiam įstatyme] išvardytomis sąlygomis.

4. Fizinė prievarta šiame įstatyme suprantama kaip:

- 1) bet kokio pobūdžio fizinės jėgos bei kovinių imtynių veiksmų naudojimas;
- 2) specialiųjų priemonių, t. y. policijos ginkluotėje esamų lazdų, antrankių bei surišimo priemonių, dujų, tarnybinių šunų, transporto priverstinio sustabdymo bei kitų

įstatymais leidžiamų ir vidaus reikalų ministro įsakymu patvirtintų, policijos aktyvios ir pasyvios gynybos priemonių naudojimas.

5. Prieš naudodamas fizinę prievartą arba šaunamąjį ginklą, policijos pareigūnas privalo įspėti apie tokį ketinimą, suteikdamas asmeniui galimybę įvykdyti teisėtus reikalavimus, išskyrus atvejus, kai delsimas kelia grėsmę pareigūno ar kito asmens gyvybei ar sveikatai arba toks įspėjimas yra neįmanomas <<...>>

7. Policijos pareigūnas, panaudojęs prievartą nepažeisdamas šio įstatymo reikalavimų ir padaręs žalą įstatymų saugomoms vertybėms, atsakomybėn netraukiamas.

8. Apie pareigūno panaudotą prievartą, sukėlusią asmens mirtį arba sužeidimą, nedelsiant informuojamas prokuroras.

9. Policijos pareigūnai turi būti specialiai parengti ir periodiškai tikrinami, ar jie sugeba veikti situacijose, susijusiose su fizinės prievartos, šaunamojo ginklo ar sprogstamųjų medžiagų panaudojimu.“

24 straipsnis. Fizinės prievartos panaudojimo pagrindai

1. Policijos pareigūnas turi teisę panaudoti fizinę prievartą <...>

2) sulaikydamas teisės pažeidimą padariusį asmenį, kuris aktyviais veiksmais vengia sulaikymo <...>

2. Draudžiama panaudoti kovinių imtynių veiksmus bei specialiąsias priemones prieš moteris, kai akivaizdu, kad jos nėščios, taip pat prieš asmenis, kai akivaizdu, kad jie invalidai ar nepilnamečiai (jei jų amžius žinomas pareigūnui arba išvaizda atitinka amžių, išskyrus atvejus, kai jie priešinasi pavojingu gyvybei ar sveikatai būdu arba jei užpuola tokių asmenų grupę ir šis užpuolimas kelia grėsmę gyvybei ar sveikatai).“

B. Ikiteisminis tyrimas

44. Remiantis Baudžiamojo proceso kodekso 164 straipsnio 1 dalimi, ikiteisminį tyrimą atlieka ikiteisminio tyrimo pareigūnai arba prokuroras, jį organizuoja ir jam vadovauja prokuroras. Pagal Baudžiamojo proceso kodekso 165 straipsnio 1 dalį, ikiteisminio tyrimo įstaiga yra policija.

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 3 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

45. Pareiškėjas skundėsi, kad jį sulaikant 2011 m. spalio 22 d. su juo policija netinkamai elgėsi ir kad valdžios institucijos neatliko veiksmingo ir objektyvaus tyrimo. Jis rėmėsi Konvencijos 3 straipsniu, kuriame nustatyta:

„Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas“.

A. Priimtinas

46. Vyriausybė tvirtina, kad pareiškėjas neišnaudojo veiksmingų teisinės gynybos priemonių pagal vidaus teisę, nes neiškėlė valstybei civilinės bylos dėl žalos atlyginimo. Vyriausybė cituoja nacionalinių teismų sprendimus, kuriuose pripažinta valstybės civilinė atsakomybė už teisėsaugos pareigūnų veiksmus ir pabrėžta, kad civilinės atsakomybės nepanaikina vien tai, kad ginčijami veiksmai atitiko baudžiamąjį procesą reglamentuojančių teisinių normų reikalavimus. Be to, Vyriausybė kaip pavyzdį pateikia nacionalinę bylą, kurioje asmeniui priteistas žalos atlyginimas už netinkamai atliktą jo šeimos narių mirties aplinkybių tyrimą. Todėl Vyriausybė prašo pripažinti peticiją nepriimtina, nes nebuvo panaudotos visos valstybės vidaus teisinės gynybos priemonės, kaip reikalaujama Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje.

47. Pareiškėjas teigė, kad Civiliniame kodekse nenumatyta atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl netinkamai atlikto ikiteisminio tyrimo, todėl civilinis ieškinys šiuo atveju nebūtų buvusi veiksminga teisinės gynybos priemonė.

48. Teismas primena, kad jei pareiškėjas pasinaudojo teisinės gynybos priemone, kuri atrodė veiksminga ir pakankama, negali būti reikalaujama, kad jis būtų išbandęs ir kitas teisinės gynybos priemones, kurios, tikėtina, nebūtų labiau sėkmingos (žr. *O'Keeffe v. Ireland* [GC], no. 35810/09, §§ 109–111, ECHR 2014 (ištraukos), ir nurodytą teismo praktiką). Šiuo atžvilgiu Teismas atkreipia dėmesį į tai, kad pareiškėjas ir jo motina kreipėsi su skundais į policiją ir prokuratūrą ir kad jų prašymu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas. Pareiškėjui palankaus sprendimo atveju būtų buvusios nustatytos netinkamo elgesio su pareiškėju aplinkybės ir pareigūnų atsakomybė.

49. Teismas taip pat pažymi, kad čia nagrinėjamu atveju pareiškėjas siekė, kad būtų oficialiai pripažintas netinkamas elgesys su juo ir asmenų, kuriuos jis kaltino, atsakomybė, tačiau tame etape nereikalavo piniginės kompensacijos. Tokiomis aplinkybėmis Teismas nemano, kad civilinis ieškinys dėl žalos atlyginimo būtų kompensavęs tai, kad neatliktas veiksmingas oficialus tyrimas dėl netinkamo policijos elgesio. Todėl Teismas Vyriausybės prieštaravimą atmeta.

50. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punkto požiūriu, taip pat jis nėra nepriimtinas kokiu nors kitu pagrindu. Todėl jis turi būti pripažintas priimtiniu.

B. Esmė

1. Dėl materialaus pažeidimo: kaltinimai nežmonišku elgesiu

a) Šalių teiginiai

51. Pareiškėjas tvirtino, kad policijos pareigūnai prieš jį fizinę jėgą panaudojo neteisėtai ir neproporcingai: kaip patvirtinta per medicininę apžiūrą, tarnybiniame automobilyje jam ne mažiau 18 kartų buvo suduota teleskopine lazda; vienas iš pareigūnų komisariate jam grasino elektroimpulsiniu prietaisu. Pareiškėjo teigimu, tokie veiksmai negalėjo būti būtini ar proporcingi, nes automobilyje jis jau buvo surakintas antrankiais ir pareigūnams nesipriešino. Pareiškėjas tvirtino, kad sulaikymo metu jis nė karto nesielgė agresyviai ir pareigūnų niekaip neižveidinėjo ir kad nė vienas pareigūnas nepranešė apie sužalojimus, kuriuos būtų patyręs jam tariamai besispardant ir besikandžiojant. Jis taip pat teigė, kad sulaikymo metu buvo nepilnametis ir kad apie tai turėjo žinoti bent vienas pareigūnas, kuris tuo metu buvo pareiškėjo klasiokės tėvas.

52. Vyriausybė pripažino, kad, atsižvelgiant į pareiškėjo jauną amžių, fizinės jėgos panaudojimas prieš jį pasiekė atitinkamą žiaurumo lygį, kad patektų į Konvencijos 3 straipsnio taikymo sritį. Vis dėlto ji teigė, kad jėgą pareigūnai panaudojo ne tam, kad pareiškėjui pagrasintų ar jį pažemintų, bet dėl to, kad jos panaudojimas buvo būtinas ir proporcingas atsakas į paties pareiškėjo veiksmus. Vyriausybė pažymėjo, jog neginčijama, kad iš pradžių pareiškėjas nepakluso pareigūnų nurodymams ir nuo jų bėgo. Be to, Vyriausybė teigė, kad keleto policijos pareigūnų parodymai apie smurtinį pareiškėjo elgesį sulaikymo metu buvo nuoseklūs, ir kad toks elgesys suteikė pagrindą fizinės jėgos panaudojimui. Galiausiai Vyriausybė nurodė, kad policijos pareigūnai sulaikymo metu negalėjo žinoti, kad pareiškėjas buvo nepilnametis, nes jis atrodė vyresnis, be to, buvo tamsu.

b) Teismo vertinimas

i) Svarbūs bendrieji principai

53. Teismas primena, kad Konvencijos 3 straipsniu visiškai uždraustas bet koks nežmoniškas ar orumą žeminantis elgesys ar baudimas, kad ir koks būtų susijusio asmens elgesys (be kitų šaltinių, žr. *Gäfgen v. Germany* [GC], no. 22978/05, § 87, ECHR 2010, ir *Bouyid v. Belgium* [GC], no 23380/09, § 81, ECHR 2015).

54. Kaltinimai netinkamu elgesiu, kuriuo pažeistas 3 straipsnis, turi būti pagrįsti tinkamais įrodymais. Vertindamas tokius įrodymus, Teismas taiko įrodymų standartą „be pagrįstų abejonių“, patikslindamas, kad tokius įrodymus gali sudaryti pakankamai įtikinamų, aiškių ir neprieštaringų išvadų arba panašių nepaneigiamų faktinių prezumpcijų visuma (be kitų šaltinių, žr. *Labita v. Italy* [GC], no.26772/95, § 121, ECHR 2000-IV, ir *Jalloh v.*

Germany [GC], no. 54810/00, § 67, ECHR 2006-IX). Šiuo požiūriu Teismas yra nurodęs, kad tais atvejais, kai nagrinėjami įvykiai visiškai arba didele dalimi vyksta valstybės institucijų žinioje, pvz., asmens laisvės apribojimo atveju, galioja pakankamai įtikinama faktinė prezumpcija dėl asmens patirtų sužalojimų sulaikymo metu. Todėl Vyriausybei tenka įrodinėjimo našta ir ji turi pateikti įrodymais pagrįstą įtikinamą paaiškinimą, galintį sukelti abejonių pareiškėjo pateikta įvykių versija. Tokių įrodymų nepateikus, Teismas gali padaryti Vyriausybei nepalankias išvadas (be kitų šaltinių, žr. *Selmouni v. France* [GC], no 25803/94, § 87, ECHR 1999-V; *Virabyan v. Armenia*, no 40094/05, § 151, 2012-10-02, ir *Bouyid*, cituota pirmiau, §§ 83–84; taip pat žr. *mutatis mutandis*, *Buntov v. Russia*, no. 27026/10, § 161, 2012-06-05).

55. Teismas dar primena, jog tam, kad patektų į 3 straipsnio taikymo sritį, netinkamas elgesys turi pasiekti atitinkamą žiaurumo lygį. Tokio žiaurumo lygio netinkamas elgesys paprastai sukelia faktinį kūno sužalojimą ir dideles fizines ar psichologines kančias. Asmens laisvės atėmimo atveju arba tiesiog jam susidūrus su teisėsaugos pareigūnais, bet koks fizinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina žmogaus orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Konvencijos 3 straipsnyje nustatyta teise (žr. *Anzhelo Georgiev and Others v. Bulgaria*, no. 51284/09, § 66, 2014-09-30, *Bouyid*, cituota pirmiau, §§ 86–88, ir nurodytas bylos).

56. Galiausiai, Teismas neturi kompetencijos taisyti nacionalinių teismų tariamai padarytų faktinių ar teisinių klaidų, nebent, ir tik tiek, kiek tokiais klaidomis buvo pažeistos Konvencija saugomos teisės ir laisvės. Vis dėlto Teismas turi labai kruopščiai išnagrinėti kaltinimus, pagrįstus Konvencijos 3 straipsniu, net jei tam tikri nacionaliniai procesai ir tyrimai jau pasibaigę. Kitaip tariant, tokiais aplinkybėmis Teismas yra pasirengęs išsamiai išnagrinėti nacionalinių teismų išvadas. Nagrinėdamas jas, Teismas gali atsižvelgti į nacionalinio proceso kokybę ir bet kokius sprendimų priėmimo proceso trūkumus (ten pat, § 85, ir nurodytos bylos).

ii) *Šių principų taikymas šioje byloje*

57. Čia nagrinėjamu atveju pareiškėją teismo medicinos ekspertas apžiūrėjo 2011 m. spalio 24 d., t. y. praėjus dviem dienoms nuo jo sulaikymo. Per medicininę apžiūrą nustatyti keli sumušimai ant pareiškėjo pečių, žastų, krūtinės, šlaunų, blauzdų ir kelio, taip pat žaizda kairiajame nykštyje bei kairiojo riešo nubrozdinimas (žr. šio sprendimo 15 punktą). Šios išvados vėliau patvirtintos per kitą pareiškėjo medicininės bylos tyrimą (žr. šio sprendimo 37 punktą).

58. Vyriausybė šių medicininių apžiūrų išvadų neginčijo nei per nacionalinį procesą, nei Teisme, ji taip pat netvirtino, kad pareiškėjas buvo sužalotas iki jo sulaikymo 2011 m. spalio 22 d. Pareiškėjas pripažino, kad kairės rankos nykštį susižalojo bėgdamas nuo policijos (žr. šio sprendimo 36 punktą). O dėl kitų sužalojimų pareiškėjas nuosekliai ir nacionalinėse institucijose, ir Teisme tvirtino, kad policijos pareigūnas Ž. S. tarnybiniame

automobilyje jį sumušė teleskopine lazda (žr. 25, 36 ir 51 punktus). Pareiškėjo apžiūrą atlikę ir jo medicininę kortelę išnagrinęję gydytojai manė, kad sužalojimai atitiko pareiškėjo pateiktą įvykių versiją.

59. Todėl Teismas laiko įrodyta tai, kad minėtus sužalojimus pareiškėjas patyrė per sulaikymą, būdamas policijos žinioje, taigi būtent Vyriausybė turi pateikti įtikinamą minėtų sužalojimų priežasčių paaiškinimą (žr., be kitų šaltinių, *Selmouni*, § 87, ir *Virabyan*, § 151, cituotos pirmiau). Jis pabrėžia, kad bet koks policijos pareigūnų fizinės jėgos panaudojimas, jei nebuvo visiškai būtinas dėl paties pareiškėjo elgesio, bus laikomas pasiekusiu atitinkamą žiaurumo lygį, kad būtų nesuderinamas su Konvencijos 3 straipsniu (žr. šio sprendimo 55 punktą).

60. Šioje byloje Vyriausybė pripažino, kad pareiškėjo sužalojimai buvo pakankamai rimti, kad patektų į Konvencijos 3 straipsnio taikymo sritį (žr. šio sprendimo 52 punktą). Vis dėlto Vyriausybė teigė, kad pareiškėjo sužalojimus lėmė jo paties agresyvus pasipriešinimas teisėtiems pareigūnų veiksams. Per nacionalinį ikiteisminį tyrimą padaryta išvada, kad sulaikomas prie geležinkelio stoties pareiškėjas priešinosi – muistėsi, spardėsi, kandžiojosi, specialiai parkrito ant žemės ir plūdo pareigūnus (žr. šio sprendimo 40, 41 ir 52 punktus). Nors pareiškėjas neigė kaip nors priešinęs ar įžeidinėjęs pareigūnus ir tvirtino, kad buvo sumuštas policijos automobilyje, nacionalinės institucijos nusprendė, kad jo kaltinimus paneigė nuoseklūs policijos pareigūnų parodymai.

61. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymi, kad nacionalinėje medicininės apžiūros išvadoje teigiama, kad pareiškėjui buvo ne mažiau kaip 18 kartų suduota kietu buku daiktu ir kad jo sužalojimai nebūdingi griuvimui (žr. šio sprendimo 15 ir 37 punktus). Tačiau nebuvo įvertinta, ar padaryti tiek sužalojimų pareiškėjui buvo tikrai būtina ir proporcinga siekiant palaužti jo pasipriešinimą. Teismas taip pat pažymi, kad nėra jokių policijos pareigūnų sužalojimo požymių, kurie liudytų apie agresyvų pareiškėjo elgesį, kaip antai spardymąsi ar kandžiojimąsi (žr. *Iljina and Sarulienė v. Lithuania*, no. 32293/05, § 50, 2011-03-15). Teismas taip pat pažymi, kad čia nagrinėjamu atveju pareiškėjui sulaikymo metu buvo 16 metų, jis buvo vienas prieš 8 policijos pareigūnus ir nė viename nacionalinio proceso etape nebuvo nurodyta, kad jis galėjo būti ginkluotas. Todėl, net jei pareiškėjas išties pareigūnus plūdo, parkrito ant žemės ir bandė jiems įspirti ar įkąsti, Teismas vis tiek nemano, kad keletui apmokytų policijos pareigūnų būtinai reikėjo panaudoti tiek daug fizinės jėgos, kaip šiuo atveju (ne mažiau kaip 18 smūgių), siekiant didesnio pareiškėjo bendradarbiavimo (taip pat žr. *Rehbock v. Slovenia*, no. 29462/95, § 72, ECHR 2000-XII, ir *Yavuz Çelik v. Turkey*, no. 34461/07, § 53, 2011-07-26).

62. Remdamasis išdėstytais argumentais, Teismas laikosi nuomonės, kad Vyriausybė neįrodė, kad panaudoti tiek daug fizinės jėgos prieš pareiškėją nurodytomis aplinkybėmis buvo tikrai būtina. Todėl Teismas daro išvadą,

kad su pareiškėju elgtasi nežmoniškai, priešingai, nei nurodyta Konvencijos 3 straipsnyje, taigi konstatuotinas materialus straipsnio pažeidimas.

2. Dėl procesinio pažeidimo: tariamai neveiksmingas tyrimas

a) Šalių teiginiai

63. Pareiškėjas teigė, kad ikiteisminis tyrimas dėl jo pateiktų kaltinimų netinkamu elgesiu buvo neveiksmingas. Jis skundėsi, kad tyrimą atliko policija, o ne nepriklausoma institucija, kad policijos pareigūnų apklausos buvo paviršutiniškos ir nepašalino jų parodymų neatitikimų, kad tyrėjas neapklausė nė vieno per sulaikymą prie stoties buvusių nešališkų liudytojų ir kad institucijos neištyrė jo pateikto kaltinimo, kad komisariate jam buvo grasinama elektroimpulsiniu prietaisu.

64. Vyriausybė teigė, kad ikiteisminis tyrimas dėl pareiškėjo pateiktų kaltinimų dėl netinkamo elgesio buvo operatyvus, išsamus ir nešališkas. Ji nurodė, kad tyrimą buvo pavesta atlikti specialiam policijos padaliniui, įsteigtam tariamiems policijos pareigūnų nusikaltimams tirti, kuris buvo praktiškai nepriklausomas nuo pareiškėjo sulaikyme dalyvavusių pareigūnų. Vyriausybė taip pat pažymėjo, kad tyrimą prižiūrėjo prokuroras, o galutinius sprendimus priėmė teismai, taigi nėra jokio pagrindo abejoti jo nešališkumu.

65. Vyriausybė taip pat teigė, kad tyrimas buvo pradėtas iškart gavus pareiškėjo nusiskundimus netinkamu elgesiu, kad atlikta daug tokių tyrimo veiksmų, kaip apklausos ir įvairių liudininkų akistatos, kad buvo nustatytos visos esminės pareiškėjo sulaikymo aplinkybės, kad pareiškėjas ir jo motina dalyvavo visuose proceso etapuose ir kad nebuvo jokio proceso vilkinimo. Todėl Vyriausybė tvirtino, kad ikiteisminis tyrimas atitiko Konvencijos 3 straipsnio procedūrinius reikalavimus.

b) Teismo vertinimas

i) Svarbūs bendrieji principai

66. Teismas primena, kad jei asmuo pagrįstai skundžiasi, kad policijos pareigūnai ar kiti panašūs valstybės atstovai su juo elgėsi pažeisdami Konvencijos 3 straipsnį, šia nuostata, kartu su Konvencijos 1 straipsnyje nustatyta bendrąja valstybės pareiga „kiekvienam [jos] jurisdikcijai priklausančiam asmeniui garantuoti Konvencijoje apibrėžtas teises bei laisves“, netiesiogiai reikalaujama atlikti tam tikrą veiksmingą oficialų tyrimą. Toks tyrimas turi sudaryti galimybę nustatyti ir nubausti atsakingus asmenis (žr. *El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], no. 39630/09, § 182, ECHR 2012, ir nurodytas bylas).

67. Rimtų kaltinimų netinkamu elgesiu tyrimas turi būti operatyvus ir išsamus. Tai reiškia, kad institucijos visada privalo dėti rimtas pastangas, kad išsiaiškintų įvykio aplinkybes, o nutraukdamos tyrimą ar priimdamos sprendimus neturėtų remtis skubotomis ar nepagrįstomis išvadomis. Jos

privalo imtis galimų racionalių priemonių, siekdamas užtikrinti su įvykiu susijusių įrodymų surinkimą, įskaitant, be kita ko, liudininkų parodymus ir teismo ekspertizę (žr. *Mocanu and Others v. Romania* [GC], nos. 10865/09, 45886/07 ir 32431/08, §§ 316–326, ECHR 2014 (ištraukos), ir nurodytas bylas).

68. Nors pareiga atlikti veiksmingą kaltinimų netinkamu elgesiu tyrimą susijusi su priemonėmis, o ne rezultatais, bet kokie tyrimo trūkumai, mažinantys galimybę nustatyti bylos aplinkybes arba atsakingus asmenis, gali lemti veiksmingumo reikalavimų neįvykdymą (ten pat, § 322).

ii) Šių principų taikymas šioje byloje

69. Čia nagrinėjamu atveju nacionalinės institucijos pirminį tyrimą pradėjo tą pačią dieną, kai pareiškėjo motina pateikė skundą, o ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas po dviejų mėnesių (žr. šio sprendimo 21 ir 31 punktus). Teismas mano, kad nacionalinių institucijų negalima apkaltinti vangumu: tyrėjas apklausė visus įvykio vietoje buvusius policijos pareigūnus, taip pat pareiškėją ir jo motiną; surengė įvairių liudytojų akistatas, siekdamas pašalinti jų parodymų neatitikimus; teismo medicinos ekspertas keletą kartų ištyrė pareiškėjo sužalojimus. Taip pat negalima tvirtinti, kad tyrimas užtruko per ilgai (nuo 2011 m. spalio 24 d. iki 2013 m. balandžio 11 d., t. y. beveik pusantrų metų). Teismas taip pat mano, kad ir pareiškėjas, ir jo motina turėjo galimybę dalyvauti tyrime teikdami įrodymus ir apskųsdami pagrindinius sprendimus.

70. Teismas atkreipia dėmesį į pareiškėjo skundą dėl tyrimo nepriklausomumo, kuris buvo pagrįstas faktu, jog tyrimą atliko specialaus policijos padalinio tyrėjas, o ne prokuroras. Tačiau Teismas mano, kad nėra reikalo nagrinėti policijos pareigūnų hierarchinės ir institucinės nepriklausomybės, nes tyrimas, kaip visuma, dėl toliau nurodytų priežasčių buvo neveiksmingas.

71. Per nacionalinį procesą padaryta išvada, kad pareiškėjas buvo sužalotas jį sulaikant geležinkelio stotyje, prieš įsodinant jį į policijos automobilį. Pareigūnai A. R., Ž. S. ir R. A. paliudijo, kad jie prieš pareiškėją panaudojo fizinio poveikio priemones: Ž. S. pareiškėją sutramdė teleskopine lazda, o A. R. surakino jį antrankiais už nugaros ir įsodino į automobilį. Jie visi tvirtino, kad automobilyje jėgos nenaudojo.

72. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymi, jog daugybiniai pareiškėjo kūno sužalojimai, atrodo, buvo padaryti smūgiuojant teleskopine lazda (žr. šio sprendimo 15 ir 37 punktus). Tačiau nė vienas iš pareigūnų nepatikslino ir per tyrimą jų niekada nepaprašyta patikslinti, kokiomis aplinkybėmis ir kiek kartų teleskopinė lazda buvo panaudota prieš pareiškėją. Per tyrimą nebandyta tiksliai nustatyti, kaip ant pareiškėjo kūno atsirado tiek daug kraujosruvų, neįvertinta, ar jėgos panaudojimas sulaikant pareiškėją buvo tikrai būtinas ir proporcingas (žr. *Şakir Kaçmaz v. Turkey*, no. 8077/08, § 90, 2015-11-10). Teismas pažymi, kad tai įvertinti buvo itin svarbu siekiant

išsiaiškinti, ar policijos pareigūnai nepažeidė nacionalinės teisės reikalavimų (žr. šio sprendimo 43 punktą) ir, žinoma, ar jie nepažeidė Konvencijos 3 straipsnio (žr. *Boris Kostadinov v. Bulgaria*, no. 61701/11, §§ 61–62, 2016-01-20).

73. Teismas taip pat pažymi, kad daugelio pareigūnų tarnybinių pranešimų ir jų parodymų rašytinių protokolų tekstai beveik visiškai sutampa (žr. šio sprendimo 13, 23, 27, 28 ir 34 punktus), o tai, kaip Teismas yra konstatavęs ankstesnėse bylose, labai sumenkina jų patikimumą (žr. *Chmil v. Ukraine*, no. 20806/10, § 89, 2015-10-29, ir *Hilal Mammadov v. Azerbaijan*, no. 81553/12, § 96, 2016-02-04). Tokiomis aplinkybėmis Teismui ypač kelia susirūpinimą tai, kad nacionalinių institucijų sprendimai nutraukti tyrimą rėmėsi vien tik policijos pareigūnų parodymais ir jų parodymai buvo vertinami kur kas mažiau kritiškai negu pareiškėjo (žr., *mutatis mutandis*, *Miclea v. Romania*, no. 69582/12, § 42, 2015-10-13, ir *Kapustyak v. Ukraine*, no. 26230/11, § 80, 2016-03-03). Teismas taip pat atkreipia dėmesį į pareiškėjo teiginį, kad prie geležinkelio stoties incidento metu buvo ir kitų asmenų, tačiau nė vieno iš jų tapatybės nenustatytos ir jie neapklausti.

74. Be to, Teismas pažymi, kad per antrą apklausą pareiškėjas dar nurodė, jog komisariate A. R. jam grasino elektroimpulsiniu prietaisu, jei šis atsisakysias apginti A. R. dukterį (žr. šio sprendimo 36 punktą). A. R. pripažino, kad pareiškėją atpažino kaip savo dukters klasioką ir kad su juo kalbėjo apie savo dukterį, tačiau kitas pareigūnas, R. A., paliudijo priešingai (žr. šio sprendimo 27 ir 28 punktus). Teismas pažymi, kad įvykiai komisariate nebuvo įvertinti nė viename iš sprendimų, kuriais nutrauktas ikiteisminis tyrimas.

75. Pirmiau išdėstytų argumentų Teismui pakanka konstatuoti, jog ikiteisminis tyrimas dėl pareiškėjo kaltinimų pareigūnams netinkamu elgesiu neatitiko Konvencijos 3 straipsnio reikalavimų. Todėl konstatotinas procesinis 3 straipsnio pažeidimas.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

76. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

77. Pareiškėjas reikalavo atlyginti 15 000 EUR dydžio neturtinę žalą.

78. Vyriausybė teigė, kad ši suma per didelė ir nepagrįsta. Ji nurodė, kad pirmiau cituotoje byloje *Iljina ir Sarulienė*, taip pat susijusioje su materialiais ir procesiniais Konvencijos 3 straipsnio pažeidimais, Teismas kiekvienam iš pareiškėjų priteisė 9 000 EUR neturtinei žalai atlyginti.

79. Teismas mano, kad dėl šioje byloje nustatyto Konvencijos 3 straipsnio materialaus ir procesinio pažeidimo pareiškėjas turėjo patirti kančią ir nusivylimą. Todėl Teismas visiškai patenkina pareiškėjo prašymą dėl neturtinės žalos ir priteisia jam 15 000 EUR.

B. Išlaidos ir sąnaudos

80. Pareiškėjas reikalavo jam priteisti 1 448 EUR už šias teisinės pagalbos išlaidas, patirtas nacionaliniame procese ir Teisme:

- a) 650 EUR už teisininko konsultacijas ir skundų rengimą nacionaliniame procese;
- b) 500 EUR už peticijos Teismui parengimą;
- c) 298 EUR už pareiškėjo atsakymo į Vyriausybės pateiktas pastabas parengimą.

Pareiškėjas pateikė darbo laiko apskaitos žiniaraštį, kuriame nurodyta, kiek valandų jo advokatė užtruko atlikdama kiekvieną konkrečią užduotį. Jis taip pat nurodė, kad nacionalinių rekomendacijų dėl užmokesčio už advokato paslaugas baudžiamosiose bylose nėra, todėl įkainiai buvo nustatyti remiantis 2004 m. LR Teisingumo ministro patvirtintomis rekomendacijomis dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato paslaugas.

81. Pareiškėjas taip pat prašė priteisti 424 EUR už visų Teismo atsiųstų dokumentų vertimą iš anglų į lietuvių k.

82. Vyriausybė nurodė, kad neturėdamas teisinių paslaugų sutarties pareiškėjas nepagrindė didžiosios dalies savo teisinių išlaidų. Nacionalinio proceso atžvilgiu Vyriausybė pažymėjo, kad visus skundus pateikė pareiškėjo motina, o ne pats pareiškėjas ar jo advokatė. Procesu Teisme atžvilgiu Vyriausybė nurodė, kad pareiškėjas neįrodė, kad savo advokatei išties sumokėjo 500 EUR už peticijos Teismui parengimą, ypač turint omenyje, kad advokatė buvo įgaliota jam Teisme atstovauti tik 2014 m. lapkričio 18 d., taigi jau po peticijos pateikimo. Tačiau Vyriausybė neginčijo 298 EUR sumos už pastabų Teismui parengimą.

83. Be to, Vyriausybė teigė, kad sąskaita už vertimo paslaugas buvo išrašyta ne pareiškėjui, o jo advokatei, todėl kyla abejonių, ar šios išlaidos iš tikrųjų buvo patirtos pareiškėjo byloje. Ji taip pat kelia klausimą, ar vertimo išlaidos nebuvo įtrauktos į advokatei sumokėtą užmokesį.

84. Atsižvelgiant į Teismo praktiką, išlaidos ir sąnaudos pareiškėjui priteisiamos tik tuo atveju, jei nustatoma, kad jos iš tikrųjų buvo patirtos, būtinos ir pagrįsto dydžio.

85. Nagrinėjamu atveju, atsižvelgdamas į turimus dokumentus ir pirmiau nurodytus kriterijus, Teismas mano, kad pagrįsta priteisti 1 872 EUR visoms nurodytoms išlaidoms padengti.

C. Palūkanos

86. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI:

1. *Skelbia* peticiją priimtina.
2. *Nusprendžia*, kad buvo materialinis Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.
3. *Nusprendžia*, kad buvo procesinis Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.
4. *Nusprendžia*:
 - a) atsakovė valstybė per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi atsakovui sumokėti toliau nurodytas sumas:
 - i) 15 000 EUR (penkiolika tūkstančių eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;
 - ii) 1 872 EUR (vieną tūkstantį aštuonis šimtus septyniasdešimt du eurus) ir bet kokius pareiškėjui taikytinus mokesčius išlaidoms ir sąnaudoms atlyginti;
 - b) nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2016 m. spalio 4 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Marialena Tsirli
Kanclerė

András Sajó
Pirmininkas